

Александар Луковић,¹
Докторанд,
Правни факултет Универзитета у Нишу

UDK: 343.819(497.11)
UDK: 343.91-053.6(497.11)
DOI: 10.5281/zenodo.14844453

Прегледни научни чланак

Примљен: 21. 12. 2024.

Прихваћен: 11. 02. 2025.

АЛТЕРНАТИВНЕ КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ И АДЕКВАТНОСТ ДРУШТВЕНЕ РЕАКЦИЈЕ НА МАЛОЛЕТНИЧКУ ДЕЛИКВЕНЦИЈУ

Апстракт: У оквиру овог рада анализаране су две групе питања. Прва је посвећена оштим напоменама о адекватности државне реакције на криминалитет, факторима и субјектима њене практичне реализације, с посебним освртом на криминалитет малолетника. Специфичност ове проблематике код малолетних учиналаца кривичних дела лежи пре свега у чињеници специфичних узрастних карактеристика ове категорије учиналаца кривичних дела као и чињеници њихове старосне доби која им „пружа могућност“ будућег вршења кривичних дела у знатно дужем временском периоду него што је то случај са пунолетним лицима посебно оних у „поодмаклом животном добу“. При чему су ово неки од разлога важности адекватне државне реакције на криминалитет малолетника као и непрестане актуелности ове проблематике. Друга група питања посвећена је критичкој анализи алтернативних кривичних санкција у малолетничком кривичном праву Републике Србије (његовој норми и пракси). Основни закључак извршене анализе, овог дела предметне проблематике је да су данас код нас, као и уопште, алтернативне кривичне санкције кључни инструмент државне реакције на малолетничку деликвенцију, што је поткрепљено статистичким подацима, а на основу јавно доступних информација Републичког завода за статистику, за период од 2019 – 2023. године. У малолетничком кривичном праву Републике Србије алтернативне кривичне санкције према малолетницима, у виду васпитних мера ванинституционалног карактера, су правило, како на нормативном нивоу, тако и у пракси.

Кључне речи: малолетничка деликвенција, алтернативне кривичне санкције, кривичне санкције, кривична дела.

¹ e-mail: al.lukovic@gmail.com

1. Увод

У последњој деценији једно од најактуелнијих питања у области кривичног права представља питање адекватности кривичноправних инструмената државне реакције на криминалитет. Постоји више разлога за то, међу којима ће бити наведена три. Први разлог је да смо сведоци пораста криминалитета. Други разлог је пораст процента најтежих криминалних дела различитих облика, а трећи разлог је све већи број кривичних предмета који се због неефикасности државне реакције нагомилавају (Ристивојевић, 2012:125). Имајући у виду њихову садржину и начин практичне реализације више је него неоспорно да алтернативне кривичне санкције имају низ предности над класичном, што посебно долази до изражаја код малолетних учинилаца кривичних дела. Управо због овог циљ употребе алтернативних кривичних санкција је да се казне лишења слободе сведу на минимум. По правилу се у скоро сваком законодавству прети прекомерном казном, при чему казна лишења слободе за собом повлачи и неке последице. Поред низа последица које трпи учинилац кривичног дела постоје и ограничавајући фактори њеног извршења. Скупа је и многе државе не могу да омогуће њену масовну примену, а превише често коришћење има штетне последице и по друштво и по осуђена лица (Луковић, 2018: 390).

Алтернативне кривичне санкције су решење које финансијски мање оптерећује државу, а адекватна су замена за краће казне затвора, а при томе се смањује степен штетних последица као што су на пример депривација и призонизација. Применом алтернативних кривичних санкција се чувају односи са породицом, олакшава комуникација са средином у којој живи осуђено лице итд. Алтернативне кривичне санкције омогућавају да осуђено лице остане у радном односу и самим тим на квалитетан начин остане интегрисано у друштвену заједницу чиме се смањује степен рецидивизма.

Приликом примене алтернативних кривичних санкција дошло је до озбиљних потешкоћа различитог карактера, како практичних тако и начелних. Решавање тих проблема има општи значај али има и велики утицај на превенцију и поновну интеграцију у друштво малолетних учиниоца кривичних дела.

2. Модел друштвене реакције на малолетничку деликвенцију у Републици Србији

Кривичне санкције према малолетним лицима, у Републици Србији, су прецизно дефинисане кроз Закон о малолетним учиноцима кривичних

дела и кривично правној заштити малолетних лица² (у даљем тексту ЗОМУКД), у оквиру кога се малолетним учиниоцима кривичних дела се могу изрећи следеће санкције: 1) васпитне мере, 2) казна малолетничког затвора и 3) мере безбедности предвиђене чланом 79. Кривичног законика, осим забране вршења позива, делатности или дужности. При томе се млађим малолетницима могу изрећи само васпитне мере, док се старијим малолетницима поред васпитних мера изузетно, под Законом прописаним условима, може изрећи казна малолетничког затвора. Предвиђени су и услови под којима се малолетним учиниоцима кривичних дела се могу изрећи и мере безбедности.

Васпитне мере су примарна врста малолетничких санкција које се реализују и то кроз васпитање, преваспитање и правилан развој малолетника. Васпитне мере се могу изрећи свим малолетним учиниоцима кривичних дела – и млађим (који су у време извршења кривичног дела навршили четрнаест али нису навршили шеснаест година живота) и старијим малолетницима (који су у време извршења кривичног дела навршили шеснаест, али нису навршили осамнаест година живота). Без обзира на специфичност примене, овај вид казнене политике према малолетним учиниоцима кривичних дела представља начин заштите друштва од криминалитета.

У том циљу су Законом предвиђене три категорије васпитних мера, као посебних санкција које се могу изрећи малолетном учиниоцу кривичног дела, а под одређеним условима и млађем пунолетном лицу. То су: 1) васпитне мере упозорења и усмеравања, 2) васпитне мере појачаног надзора, и 3) заводске васпитне мере.

Пре изрицања мере суд је у обавези да изврши процену више параметара у циљу покушаја да одређена мера да што боље резултате, односно најпозитивнији могући утицај на малолетног учиниоца кривичног дела. Неки од параметара су: узраст и зрелост малолетника, степен поремећаја у његовом друштвеном понашању, тежину дела, побуде из којих је дело учинио, средину и прилике у којима је живео, његово понашање после учињеног кривичног дела, а посебно да ли је спречио или покушао да спречи наступање штетне последице, накнадио или покушао да накнади причињену штету, да ли је према малолетнику раније била изречена кривична или прекршајна санкција, као и све друге околности које могу бити од утицаја на изрицање мере.

² Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.

Васпитне мере упозорења и усмеравања представљају судски укор и посебне обавезе. Ова врста мера се углавном изриче у случају када довољно и потребно утицати на личност малолетника и поправљање његовог понашања. Ако малолетник показује кајање за учињено дело и показује спремност да даље не чини кривична дела онда се изриче судски укор. При изрицању судског укура, суд малолетнику указује на неприхватљивост његовог поступка и предочава му да му може бити изречена и нека друга санкција ако би поново учинио кривично дело. Уколико је кроз процену претходно наведених параметара суд донео закључак да је на малолетног учниоца кривичног дела потребно вршити додатан притисак кроз захтеве и забране, суд може да му изрекне једну или више посебних обавеза.

Одобрена посебна обавеза треба да буде у складу са условима у којима малолетник живи као и са специфичностима његовог карактера, да би он сарађивао приликом извршавања исте.

Васпитне мере појачаног надзора обухватају:

- 1) појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца,
- 2) појачан надзор у другој породици,
- 3) појачан надзор од стране органа старатељства и
- 4) појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитавање и образовање малолетника.

Мере појачаног надзора се изричу када је за позитиван постицај малолетном учиниоцу кривичног дела потребно предузети трајније мере уз одговарајући стручни надзор и помоћ, при чему није неопходно да он буде потпуно одвојен из своје дотадашње средине. Суд при томе има могућност да изрекне једну или више посебних обавеза, при чему посебне обавезе могу бити самосталне васпитне мера, али се могу изрећи и уз неку од васпитних мера појачаног надзора.

Заводске васпитне мере су упућивање у васпитну установу, упућивање у васпитно – поправни дом и упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање. Овај вид кажњавања се изриче када је евидентна потреба да се малолетни деликвент одвоји од средине у којој живи и да се на њега у циљу васпитавања, лечења и оспособљавања врши трајнији и појачан утицај.

3. Алтернативне кривичне санкције као вид казнене политике

У оквиру одговора законодавства Републике Србије дефинисане су мере неинституционалног карактера које се односе на малолетне учиниоце кривичних дела, а у складу са међународним стандардима. Сам ЗОМУКД укључује индивидуализацију малолетних учинилаца кривичних дела кроз идеју надзора, пружања заштите и помоћи и разним другим мерама са циљ смањења рецидивизма, а повећања реинтеграције. Алтернативне кривичне санкције у данашње време су реалне и неопходне, а њихова оправданост се не доводи у питање (Бејатовић, 2018: 24).

Одређене мере још увек нису у примени или се не примењују уопште, као што је на пример васпитна мера појачаног надзора у другој породици и појачани надзор уз дневни боравак у одговарајућој институцији за васпитавање и образовање малолетника. Сама могућност, која је дефинисана законом, да се не покреће кривични поступак већ изрекне неки од васпитних налога није у пракси остварила пуну примену.

Алтернативне кривичне санкције које се односе на малолетне учиниоце кривичних дела су мултидисциплинарног карактера и захтевају јединство и ефикасност свих одговорних субјеката, као и ефикасно вођење самог поступка од стране суда. Сама ефикасност суда је значајна у смислу правовремено изречене мере која има смисла у одговарајућем узрасту јер једино тако се може постићи позитиван резултат.

Иако се свака санкција изриче уз поштовање индивидуалних карактеристика малолетника и сваког конкретног неопходно је испоштовати неке опште критеријуме, као што су општи стандарди, дефинисани кроз међународна документа која се баве малолетничким кривичним правосуђем и да изречена санкција буде у најбољем интересу малолетника, а ако је могуће буде ванинституционалног карактера, како би се сачувала идеја ресторативне правде (Константиновић Вилић, Костић, 2006: 104) са циљем да се избегне стигматизација малолетника и претивно утиче на његово враћање криминалном понашању и чињењу криминалних дела, а поготово услед секундарне идентификације са улогом преступника, итд. (Николић, 2006: 44).

Саме смернице су прецизиране кроз посебан подзаконски акт – Правилник о извршењу васпитних мера посебних обавеза. Овим Правилником су уређени конкретни облици и начини извршења посебних обавеза, одређени су органи надлежни за спровођење извршења посебних

обавеза и међусобни односи тих органа и утврђена су друга правила од значаја за остваривање сврхе ових васпитних мера.³

Правилник прописује да се васпитна мера посебна обавеза укључивања без накнаде у рад хуманитарних организација или у послове социјалног, локалног или еколошког садржаја може изрећи малолетнику у погледу кога суд стекне утисак да ће обављање таквих активности омогућити остваривање сврхе те посебне обавезе⁴. Као основна сврха укључивања без накнаде у рад хуманитарних организација или у послове социјалног, локалног или еколошког садржаја истиче се отклањање штетних последица кривичног дела⁵, а она мора бити реализована тако да утиче на развој и јачање личне одговорности малолетника и на васпитавање и правилан развој његове личности, како би се обезбедило његово поновно укључивање у друштвену заједницу⁶.

Што се тиче избора активности или врсте ангажовања, у оквиру овог вида алтернативних кривичних санкција, суд доноси одлуку на основу мишљења орана старатељства. При томе је суд у обавези да прати регуларност спровођења изречене кривичне санкције, и у оквиру релизовања исте сачува лични интегритет малолетног учиниоца кривичног дела. Место реализације, односно одговарајуће установе и организације надлежни орган старатељства врши на локалном нивоу и са њима закључује посебне споразуме, о чему упознаје судију за малолетнике.

Када се говори о могућности примене васпитног налога као посебне мере у систему малолетничког правосуђа, потребно је тај вид казне схватити као “условљени опортунитет” јер преставаља могућност у предистражном поступку, која је на располагању јавном тужиоцу за малолетнике, уз испуњене услове предвиђене Законом. (Стевановић, 2018: 253). У даљем процесу је потребно, свакако, унапређивати овај концепт кроз што ширу лепезу васпитних налога али уз унапређивање и самих процесних могућности.

Да би се у Републици Србији ускладио систем ванинституционалног третмана са законским актима Европске Уније донет је Закон о

³ Члан 1. Правилник о извршењу васпитних мера посебних обавеза, „Службени гласник РС”, бр. 94/2006.

⁴ Члан 17. Правилник о извршењу васпитних мера посебних обавеза, „Службени гласник РС”, бр. 94/2006.

⁵ Члан 18. Правилник о извршењу васпитних мера посебних обавеза, „Службени гласник РС”, бр. 94/2006.

⁶ Члан 10. став 1. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, „Службени гласник РС”, бр. 85/2005.

извршењу ванзаводских санкција и мера⁷. У оквиру процеса транзиције Србије у Европску Унију се налази шира примена алтернативних кривичних санкција као и сам процес унапређења рада свих субјеката који су укључени у овај процес. Овај Закон уређује поступак извршења ванзаводских санкција и мера изречених у кривичном и прекршајном поступку које се извршавају у заједници, прописује се сврха и садржај послова извршења, начин извршења тих послова и положај лица укљученог у извршење ванзаводских санкција и мера.

Пракса је показала многе проблеме које је потребно решити да би изречена алтернативна санкција била ефикаснија и дала позитивне резултате. Позитивни резултати су евидентни јер искуство земаља које дуго функционишу у систему ванинституционалног третмана малолетног учиниоца кривичног дела говори у прилог смањења ширења криминалитета, као и степену рецидива. Како је присутна појава пренатрпаности затвора шира примена алтернативних кривичних санкција доноси као резултат смањење броја лица у установама за извршење кривичних санкција, а за државу представља значајно смањење трошкова. Евидентна је потреба унапређења организационе природе и стручности у смислу укључивања професионалних лица неправничке струке као што су психолози, социјални радници, итд., јер је без тога тешко постићи потребну ефикасност.

Давање предности ванинституционалном третману као облику реаговања, Република Србија је преузела као земља уговорница Конвенције о правима детета⁸, где се прописује, у односу на малолетне учиниоце, одређивање друштвене реакције на следечи начин” бити стављен на располагање широк спектар мера као што су брига, усмеравање, надзор, правна помоћ, условно кажњавање, прихват, образовање и програми стручне обуке и друге алтернативе институционалној бризи како би се обезбедило да се са децом поступа на начин који одговара њиховој добробити и који је сразмеран како околностима тако и учињеном делу”, али и да тежи “ доношењу мера без прибегавања судском поступку, тако да буду у потпуности поштована људска права и законска заштита (Вучковић Шаховић, 2001: 64).

⁷ Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, “Сл.гласник РС”, бр. 55/2014 и 87/2018

⁸ Резолуција 44/25 Генералне скупштине УН од 20. новембра 1989. године, код нас је ратификована Законом о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/90 и Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/96

Да би дошло до унапређења система алтернативних кривичних санкција неопходно је стално усавршавати саму казнену политику Републике Србије при чему треба прати трендове земаља које имају дугогодишње искуство у примени санкција ванинституционалног карактера. Сама решења је потребно прилагодити условима и законодавству Републике Србије, а у складу са Пробационим правилима Савета Европе и другим важећим међународним документима.

Да би се ванинституционални третман малолетника, као вид казнене политике, спровео неопходна је и незаменљива сарадња са заједницом. У земљама које имају традицију примене овог вида третмана као важни механизми су се показали добровољци и добровољне службе, али се у Републици Србији недовољно користе. Сарадња некадашњих преступника може да буде од значајне помоћи. Континуирана заштита малолетника у смислу обезбеђивања нужних услова, услуга и друге неопходне помоћи потребне су током читавог рехабилитационог процеса. При томе је потребно да надлежни орган надгледа спровођење одлуке, јер одлука у случајевима малолетних учиниоца кривичног дела утиче на његов живот дугорочно (Луковић, 2019: 393).

Савет Европе је спровео анализу и дефинисао главне проблеме: неприхватање алтернативних кривичних санкција у широј европској заједници, недостатак политичке воље да се јавност дубље удуби у смисао таквих санкција, ненаклоњеност судске и тужилачке праксе, потешкоће у усвајању одговарајућег законодавства и недостатак разумевања савременог схватања сврхе кажњавања. У оквиру анализом дефинисаних проблема налази се и Република Србија која се труди да у великој мери прилагоди своје законодавство и превазиђе потешкоће које су се јавиле у пракси. Ипак, проблеми нису превазиђени до краја јер је потребно увести још увек евидентно велики број законодавних и организационо-институционалних мера, ширење мреже осталих субјеката који су дефинисани Законом као и отварање нових радних места за извршавање алтернативних санкција и мера.

Сама казнена политика у Републици Србији је усклађена ЗОМУКД. Овај закон је заснован на начелима заштитничког и донекле правосудног приступа у сузбијању малолетничког криминалитета. Без обзира на постојеће тешкоће које су се јавиле у пракси тежи се да се у основи добар концепт овог закона, који је заштитнички и оријентисан ка реинтеграцији и смањењу рецидива, сачува. Сама специфичност узраста

малолетних починилаца кривичног дела налаже унапређивање алтернативних кривичних санкција као адекватног одговора државне реакције на малолетнички криминалитет. При томе је потребно имати у виду да судска пракса указује како на избор санкције и мере снажно утичу и реалне могућности за њихово извршење, што се посебно односи на примену васпитних мера понуђених у ЗОМУКД (Соковић, 2011: 127). Превасходно, за постизање жељених циљева је потребно уважити мултидисциплинарност проблематике и обезбедити ефикасност државне реакције, уз уједначени регионални приступ.

4. Приказ података о друштвеној реакцији на малолетничку деликвенцију у Републици Србији, у пракси

Републички завод за статистику Србије у оквиру статистике правосуђа, обрађује и публикује и податке о криминалитету малолетних учиниоца кривичних дела, на годишњем нивоу. Надлежни органи (надлежна виша јавна тужилаштва и надлежни виши судови) по основу индивидуалних упитника достављају податке Републичком заводу за статистику. У циљу поткрепљивања претходног теоријског разматрања, у овом раду су дати одабрани показатељи за период од 2019 до 2023. године, а на основу јавно доступних информација Републичког завода за статистику, при чему су подаци приказани табеларно (Републички завод за статистику, 2023).

У табели 1 је приказан број малолетних учиниоца кривичних дела у наведеном периоду према броју кривичних пријава, оптужења и осуда. Из приложених података се може уочити да је број кривичних пријава према малолетним учиниоцима у 2023. години нешто већи него у претходним годинама, у просеку за око 8%, док је број малолетника којима су изречене кривичне санкције већи за око 20%.

Табела 1. Малолетни учиноци кривичних дела, за период 2019- 2023.године

	Укупан број					Индекси				
	2019	2020	2021	2022	2023	2020 2019	2021 2020	2022 2021	2023 2022	2023 2019
Кривичне пријаве										
Укупно	2903	2524	2513	2410	2598	87	100	96	108	89
Оптужења										
Укупно	2002	1750	1749	1618	1867	87	100	93	115	93
Осуде										
Укупно	1676	1239	1383	1213	1454	74	112	88	120	87

У табели 2 је приказан број малолетника према изреченим кривичним санкцијама, за период 2019 – 2023. године, при чему је за овај рад интересантни подаци који се односе на васпитне мере. Са тим у вези се може уочити да је малолетнички затвор у односу на остале кривичне санкције ванинституциоаналног карактера у занемарљивом проценту, од 0,2 – 0,3%. Васпитне мере су изречене у 100% случјева који се односе на млађе малолетнике у посматраном периоду, при чему се најчешће изричу мере упозорења и усмеравања, а затим мере појачаног надзора, и на крају заводске мере. Слична је ситуација и са старијим малолетницима. Што све говори у прилог томе да је изрицање алтернативних кривичних санкција доминантан механизам реаговања на малолетничку деликвенцију у Републици Србији.

Табела 2. Малолетници према изреченим кривичним санкцијама, за период 2019-2023. године

	2019		2020		2021		2022		2023	
	број	%								
Укупно	1676	100	1239	100	1383	100	1213	100	1454	100
Млађи малолетници	673	40,2	474	38,3	527	38,1	473	39,0	589	40,5
Васпитне мере	673	40,2	474	38,3	527	38,1	473	39,0	589	40,5
Мере упозорења и усмеравања	325	19,4	282	22,8	226	16,3	228	18,8	285	19,6
Мере појачаног надзора	296	17,7	171	13,8	259	18,7	202	16,7	267	18,4

Заводске мере	52	3,1	21	1,7	42	3,0	43	3,5	37	2,5
Старији малолетници	1003	59,8	765	61,7	856	61,9	740	61,0	865	59,5
Малолет. затвор	4	0,2	3	0,2	3	0,2	4	0,3	4	0,3
Преко 5 до 10 година	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Преко 2 до 5 година	1	0,1	1	0,1	0	0,0	1	0,1	3	0,2
Преко 6 месеци до 2 године	3	0,2	2	0,2	3	0,2	3	0,2	1	0,1
Васпитне мере	999	59,6	762	61,5	853	61,7	736	60,7	861	59,2
Мере упозорења и усмеравања	460	27,4	487	39,3	331	23,9	342	28,2	418	28,7
Мере појачаног надзора	491	29,3	256	20,7	470	34,0	357	29,4	421	29,0
Заводске мере	48	2,9	19	1,5	52	3,8	37	3,1	22	1,5

5. Закључак и предлози *de lege ferenda*

У малолетничком кривичном праву Републике Србије алтернативне кривичне санкције према малолетницима, у виду васпитних мера ванинституционалног карактера, су правило, како на нормативном нивоу тако и у пракси. Најчешће их изриче судија за малолетнике. Такав приступ овом начину државне реакције на малолетничку деликвенцију у складу је са бројним међународним правним акатима из ове областу као и са Акционим планом за Поглавље 23 Владе Републике Србије.

Алтернативне кривичне санкције које се односе на малолетне учиниоце кривичних дела су мултидисциплинарног карактера и захтевају јединство и ефикасност свих одговорних субјеката, као и ефикасно вођење самог поступка од стране суда. Ефикасност суда је значајна у смислу правовремено изречене мере која има смисла у одговарајућем узрасту јер једино тако се може постићи позитиван резултат. Зато је неопходно усклађивање и хармонизација постојеће правне регулативе. Да би се степен малолетничке деликвенције кроз примену алтернативних кривичних санкција довео на друштвено прихватљив ниво потребно је

ускладити улоге и активности свих субјеката који учествују у систему ванинституционалних мера малолетничке деликвенције.

У Републици Србији се интензивирају напори на осавремењавању примене законодавних мера које се примењују у раду са малолетним учиниоцима кривичних дела у средини која која преставља њихову личну друштвену заједницу уз поштовање принципа континуитета заштите, у смислу истовременог присуства програма заштите и услуга. Да би се унапредио систем примене алтернативних кривичних санкција потребно је укључити што више обучених професионалаца и волонтера са потребним претходним образовањем (психолози, специјални педагози, социјални радници, просветни радници, итд.) при чему су они стручно припремљени за ту врсту активности и претходно упознати са свим специфичним психосоцијалним карактеристикама малолетних починилаца кривичних дела.

С обзиром на психосоцијални статус малолетних починилаца кривичних дела лишавање слободе треба бити крајња мера, у случајевима, када не постоји могућност изрицања било које друге мере ванинституционалног типа. При томе, уколико је мера лишавања слободе изречена, треба да траје што је краће могуће, јер да би се добио позитиван резултат неопходан је развој и осавремењивање адекватних програма и активности како би се малолетени починилац кривичног дела успешно реинтегрирао у друштвену заједницу.

Литература

Бановић, Б., Јоксић, И., Ковачевић, М. (2014). Хармонизација националног са малолетничким кривичним правом водећих држава чланица ЕУ - разлози *pro et contra*, У: *Европска унија и Западни Балкан-изазови и перспективе*. Београд: Институт за међународну политику и привреду;

Бејатовић, С. (2018). Алтернативне кривичне санкције и регионална законодавства (основна законска обележја и искуства у примени-сличности и разлике). Зборник радова „Алтернативне кривичне санкције (регионална кривична законодавства, искуства у примени и мере унапређења)“. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији;

Јовашевић, Д. (2006). *Кривично право - општи део*. Номо. Београд;

Константиновић Вилић, С., Костић, М. (2006). Пенологија, Ниш: *СВЕН*;

Луковић, А. (2018). Превенција малолетничке деликвенције и ефикасност функционисања државе. Зборник радова „*Кривично законодавство*

и функционисање правне државе“.Требиње:Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу;

Луковић, А. (2019). Ванинституционални третман као вид казнене политике према малолетницима. Зборник радова „Казнена политика и превенција криминалитета“.Требиње: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу;

Николић, З. (2006). *Превенција криминалитета – методика рада саветовалишта за родитеље и децу*. Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања;

Стевановић, И. (2018). Организација Система малолетничког правосуђа у Републици Србији, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, LVIII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор;

Соковић, С. (2011). Критеријуми избора васпитне мере за малолетне преступнике. *Ревизија за криминологију и кривично право*, бр. 2-3, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд;

Ристивојевић, Б. (2012). Актуелна питања садашњег стања материјално кривичног законодавства Србије. Зборник радова „Актуелна питања кривичног законодавства“. Београд: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу;

Вучковић Шаховић, Н. (2001). Права детета и Конвенција о правима детета. Београд: Југословенски центар за права детета;

Нормативни акти

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 2005.

Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, *Сл.гласник РС*, бр. 55/2014 и 87/2018;

Правилник о извршењу васпитних мера посебних обавеза, *Службени гласник РС*, бр. 94/2006.

Aleksandar Luković, LL.M.,
PhD student,
Faculty of Law, University of Niš

ALTERNATIVE CRIMINAL SANCTIONS AND ADEQUACY OF STATE RESPONSE TO JUVENILE DELINQUENCY

Summary

In order to provide an adequate response to juvenile delinquency, the legislation of the Republic of Serbia prescribes non-custodial measures for minor perpetrators of criminal offences, which are in accordance with international standards. The Juvenile Justice Act of the RS envisages the individual treatment of juvenile offenders through the idea of supervision, protection and assistance, and various other measures aimed at reducing the juveniles' recidivism and increasing their reintegration in the society. Alternative criminal sanctions are real and necessary nowadays, and their justification is indisputable. Some of the envisaged measures are still not implemented, while others are not used at all, such as the educational measure of enhanced supervision in another family and enhanced supervision with day care in the appropriate institution for the upbringing and education of minors. The law also envisages the possibility not to initiate criminal proceedings against a minor but to issue some of the educational orders: however, this possibility has not been fully implemented in practice. In the juvenile criminal law of the Republic of Serbia, alternative criminal sanctions against minors, in the form of non-custodial educational measures, are the rule, both at the normative level and in practice. They are most frequently pronounced by juvenile judges. Such an approach to juvenile delinquency by the state is in compliance not only with a number of international legal documents in this area but also with the Action Plan for Chapter 23 of the Government of the Republic of Serbia.

Keywords: *juvenile delinquency, alternative criminal sanctions, criminal sanctions, criminal offenses.*